

Светлана Пејић

ВЕЉКО МИХАЈЛОВИЋ
И Његови АНЂЕЛИ ЖИЧКЕ ЕПАРХИЈЕ

Изложба графика у Народном музеју у Краљеву, фебруар 2010.

Закључна реченица у пратећем каталогу хроничарски саопштава да је краљевачко излагање 125. самостална изложба Вељка Михајловића. Из угла историчара уметности, као са обавезујућег полазишта, управо бих одатле кренула у кратку анализу како основних начела уочених у три деценије дугом раду аутора тако и његовог последњег дела.

Све што се нађе у видокругу сликара такве стваралачке имагинације и даровитости, какве поседује Вељко Михајловић, може бити преточено у слику – у областима од ботанике (дневничке белешке *Ноуа карноса*, 2006) и ихтиологије (гјотаку – отисци риба, савских и морских, 1994. и 1999), преко пејзажа (Калемегдан зими, 2009, или предео уз реку Сану, лети и зими, 2002), до техницистичких мотива (возови Станице Београд, 2007). Слика, међутим, није само добро одабрани мотив. За Михајловића је изазов да пронађе најпиторескнију визуру, да начини што чвршћу композициону структуру и, још више, да светлошћу и колоритом прожме мотив како би суптилно постигао и пренео сасвим одређену атмосферу (најочитије кроз Четири годишња доба, 1999). Исправност ове тврдње потврђују и слике доведене готово до чисте апстракције, у којима се очитују исте тежње (међу другима, примерице оне инспирисане библијским штивом – Постањем, 1998, или Откривењем Јовановим, 1999 – које је подвргавао рефлексiji да би га преточио у симболе).

Спектар ликовних техника којима се Михајловић суверено служи – цртеж, темпера, уље – не заостаје за богатством мотива, при чему се он не либи да искорачи у трећу димензију (Секира и икона, 1991, или

Рупе, 1998. и 2000). Запажа се, даље, да истом техником остварује потпуно различите ефекте: док се поетика Христовог венца (2003) ни с чим не може поредити, цртежи Уне (1994) показују лакоћу бравурозне линије, сасвим различите од кратких, готово нервозних потеза на цртежима Крке (1990), а њима су дијаметрално супротни фасцинантни, засићени цртежи бродића на Сени (Бато-муш, 2009). Ипак, Михајловић је превасходно графичар коме је омиљена једна од најтежих графичких дисциплина – дубока штампа. Упућен у тајне овог сложеног заната он је, с једне стране, спреман да начини отиске са плоча својих давних претходника (благодарећи тој вештини, од 1999. имамо свежје бакрорезе Христофора Жефаровића и Јакова Орфелина из средине 18. века), док је, с друге стране, давно и доследно одлучио да са својих плоча отискује свега десет листова. Али његова графика није завршена када се под пресом појави отисак, већ га потреба за истицањем аутентичног води употпуњавању слике артефактом. Отуда, обиље каменчића, ситних шкољки, љуштурса пужева и пресованог биља прати графичке листове Мора (1987), „амајлија против разних злих сила” штити власнике призора Сеновитих бића из Студентског парка (1993), а бело перо, инспирисано књижевним мотивом Горана Петровића, као контрапункт лакоће појављује се уз засићеноцрвене жичке слике (2006).

Најзад, константу опуса овог сликара представља рад у тематским циклусима. Закупљен једном темом, Михајловић је визуелизује варирајући брижљиво одабране, прочишћене сродне мотиве и ствара букет слика међусобно повезаних истом атмосфером, при чему свака од њих егзистира као самостално уметничко дело, независно од целине; онолико колико је тема инспиративна а мотиви податни, толико појединачних слика твори циклус. Одређене теме посебно су му блиске па им се враћа, али су слике чудесно различите – да ли због сазревања уметника или сходно тегобним временима у којима ствара у зениту својих способности? Сентандреја из 1989. преточила се 2008. у меланхоличне Сеобе а мостови, дакако превасходно филозофска тема, варирани су од љубљанских, утонулих у зеленило и заштићених разиграним фантазмагоричним силуетама змајева (1985), до париских, сублимираних у хоризонталу или њој подобни систем плитких лукова (2009). Од 1978, када је у Хиландару открио неисцрпну ризницу мотива, неупоредиво највећи део Михајловићевог опуса чине циклуси инспирисани средњовековним српским црквама, њиховом архитектуром тајновитих углова, као и њиховим фрескама које су с муком претекле да данас сведоче изворну лепоту. Нижу се раскошне графичке мапе мотива изведених сепијом из Петрове цркве (2002), спојеве шара тканица са рукописном заоставштином Раче украј Дри-

не у зеленим тоновима које је наметнула боја реке (2003), колорит Жичке одредила је колико боја фасаде толико сагорели пигмент фресака у параклису куле (2006), плаво и златно одликовало је престоничке живописце Манасије, па и колорит мапе манасијских графика (2007), да би низ управо закључио, тематски унеколико особени, циклус Анђела Жичке епархије.

Овога пута, наиме, Михајловић се није фокусирао на магично-мистични ентеријер једног храма, већ је кренуо у потрагу за небеским бићима. И налазио их је настањене у безбројном мноштву у 38 манастирских и 8 мирских цркава Жичке епархије, у различитим облицима (од антропоморфних анђала и арханђела, преко крилатих кругова трона, до шестокрилих серафима и многооких херувима), у различитим просторима цркава (као чуваре уз улазе, као ратнике на ступцима, као веснике у олтару и подно куполе, као ђаконе у службама, као предводнике и психомпопе), у различитим стилизацијама (од студеничких варијација из 13, 14. и 16. столећа, до плешких приказа с почетка овог миленијума). А где их није нашао, као у Милентији, вратио их је тамо где су бар као чувари морали обитавати. Потом се, полазећи од задатог али далеко искорачујући из документарног, прихватио реинтерпретације основних старих мотива каткада их доводећи до апстрактног, а објединио их је колоритом, светлошћу и атмосфером. Особену поетику остварио је инвентивно – иззвукавши анђеле из реалних архитектонских оквира у којима их је проналазио, раширивши им крила и допустивши им да се узмахнуто покрену у простору. Тако је настао циклус од чак 60 графика изведених у дубокој штами. На крају, на листове је ручно нанесен „сребрни прах са крила анђела”, како сам Вељко Михајловић тврди. Ја сам му поверовала.